

Nr 33.

Av herr **Trygger m. fl.**, om åtgärder mot den tilltagande sedliga urartningen.

Upprörande tilldragelser på det sedliga området hava under det senast gångna året timat i vårt land. Råheten har gått därhän, att människoliv hava fallit offer för de lössläppta lustarna. Och det mest beklagansvärda är, att man härvid icke vågar hängiva sig åt någon förhoppning, att det onda, som sålunda tagit sig utbrott, eljest är stätt i avtagande. Tyvärr framträda fastmer på olika områden symtom på att det hotar att tillväxa.

Vår brottmålsstatistik företer i det hänseendet oroväckande siffror. Chefens för justitiedepartementet nyss avgivna ämbetsberättelse för 1912 visar sålunda en stark stegring i antalet sakfällda under den senaste tiden. Antalet för grövre brott sakfällda steg sålunda från 2,624 år 1911 till 2,842 år 1912 eller med icke mindre än 8.3 procent. (Hela antalet sakfällda ökades samtidigt från 93,013 till 100,335, d. v. s. med 7.9 procent). Fallen av våldtäkt hava ensamt ökats från 15 till 26, och det lär icke vara anledning antaga, att sistnämnda antal under 1913 minskats.

Tyvärr är det icke heller här fråga om blott ett tillfälligt förhållande. En jämförande statistik för de sista decennierna över antalet sakfällde för våldtäkt och sedlighetsbrott visar nämligen för nedanstående femårsperioder följande beklagliga siffror:

Summa för åren	Våldtäkt	Grövre sedlighetsbrott	Ringare sedlighetsbrott
1866—70	30	80	337
1871—75	17	91	403
1876—80	21	83	686
1881—85	44	95	894
1886—90	38	137	754
1891—95	49	161	1,060
1896—1900	76	225	1,354
1901—05	77	225	1,253
1906—10	71	284	1,372.

Stegringen är, såsom synes, i stort sett alltjämt fortgående, särskilt inom gruppen grövre sedlighetsbrott. Den är därjämte vida starkare än folkmängdstillväxten under samma period. I detta hänseende kan det vara skäl hänvisa till en av överdirektören och chefen för kungl. fängvårdsstyrelsen V. Almquist i *Svensk Tidskrift*, 1913, häftet 6, offentliggjord framställning. Däri meddelas, med siffror hämtade från andra femårsperioder än de ovan använda, att i straffanstalterna under nedan nämnda femårsperioder intagits följande antal personer, dömda till straffarbete eller fängelse för äktenskaps- och sedlighetsbrott:

År	Antal	Medeltal
1878—82	172	34
1883—87	184	37
1888—92	195	39
1893—97	280	56
1898—1902	313	63
1903—07	279	56
1908—12	345	69

»Under det att befolkningssiffran», heter det vidare i samma artikel, »stigit med 20.9 proc., har antalet av ifrågavarande brott stigit med 103 proc. Egendomligt är att se, hurusom dessa brott alltmåra tilltagit från 1890-talets ingång, för att bli allra talrikast under sista femårsperioden. Stämmer icke detta tillsammans med tiderna för den kristendomsfientliga och ungsocialistiska propagandans överhandtagande?»

Även på andra områden än de egentliga sedlighetsbrottens företer vår statistik siffror, som tyda på betänkliga sjukdomar i samhällslivet. Sakförda för statsbrott, majestätsbrott och brott mot offentlig myndighet (straffl. 8—10 kap.) voro sålunda under följande femårsperioder:

Summor för åren	Samtliga ¹⁾	Däraf sakfällda för grövre brott mot 10 kap.
1866—70	4,629	—
1871—75	6,629	—
1876—80	8,411	— ²⁾
1881—85	8,494	444
1886—90	11,181	603
1891—95	12,950	734
1896—00	16,678	976
1901—05	19,488	1,593
1906—10	21,017	1,732

¹⁾ Talen äro något högre än de verkliga, beroende på dubbelräkningar.

²⁾ Uppdelning saknas för de tre första femårsperioderna.

Den stegrade motvilja att böja sig för samhällelig lag och ordning, som framträder i dessa siffror, är utan all fråga, även den, för samhällets sunda liv ett symtom av betänklig art.

Går man till sådana grundvalar för samhällets bestånd som äktenskap och familjeliv, företer som bekant åter vår statistik siffror, som tala ett oroväckande språk. Nedanstående tabell, utdragen ur »Sveriges officiella statistik i sammandrag 1913», är här belysande.

L a n d.	Folk- ökning i % under senaste tio år.	Antal invånare per kvkm. år 1910.	Ingångna	Levande	Dödfödda	Döda	Oäkta levande födda i % av samtliga levande födda åren 1906—1910.
			äktenskap	födda	Årligen 1906—1910 på 1,000 inv. av medelfolkmängden.		
Sverige	7.5	12	6.09	25.4	0.6	14.3	13.52
Norge	6.6	7	6.05	26.3	0.6	13.8	6.73
Danmark	12.5	71	7.45	28.2	0.7	13.7	11.00
Finland	15.0	8	6.57	31.0	0.8	17.4	7.02
Ryssland utom Finland	21.2	26	7.80	45.0	.	28.4	.
Tyskland	15.2	120	7.94	31.6	1.0	17.5	8.72
Schweiz	13.2	91	7.53	26.0	0.9	16.0	4.46
Nederländerna	14.8	174	7.34	29.6	1.2	14.3	2.14
Belgien	10.9	252	7.89	24.7	1.1	15.9	6.27
Storbritannien o. Irland	8.8	145	7.30	26.1	.	15.1	4.20
Frankrike	1.6	74	7.89	19.9	0.9	19.2	8.86
Portugal	7.0	63	6.13	31.4	.	20.5	11.32
Spanien	5.3	39	7.08	33.6	0.8	24.3	4.41
Italien	6.8	121	7.85	32.4	1.5	21.0	5.07
Österrike	9.3	95	7.59	33.5	0.9	22.2	12.67
Ungern	8.5	64	9.10	36.8	0.7	25.1	9.34
Rumänien	15.2	53	9.66	40.8	1.0	26.3	9.04
Bulgarien	15.6	45	9.33	42.1	0.3	23.9	0.46
Serbien	16.8	60	9.96	39.3	1.0	24.5	1.10

Det framgår av dessa tabeller, hurusom äktenskapsfrekvensen för perioden 1906—1910 var för Sverige pr 1,000 invånare av medelfolkmängden i årligt medeltal endast 6.09 d. v. s. den *näst lägsta* siffran bland samtliga europeiska staters. Av en annan tabell i samma statistik framgår för övrigt, att denna siffra numera är i ytterligare sjunkande; för åren

1906—1910 har den sålunda varit 1906: 6.13, 1907: 6.21, 1908: 6.12, 1909: 5.97, 1910: 6.03, men har 1911 sjunkit till 5.87. Antalet levande födda barn var för samma period 1906—1910 hos oss blott 25.04 pr 1,000 invånare; lägre siffra hade under samma period av de europeiska staterna blott Frankrike och Belgien. Även denna siffra företeer hos oss ett beklagligt nedgående; för nästföregående femårsperiod 1901—1905 var den sålunda 26.1, och har för år 1910 nedgått till 24.66 och för år 1911 ytterligare sjunkit till 23.82. Däremot företeer Sverige en synnerligen hög siffra för barn födda utom äktenskapet i procent av samtliga barn; siffran var nämligen för perioden 1906—1910 icke mindre än 13.52 d. v. s. *den högsta i Europa*. Denna beklagansvärt höga siffra har också, i motsats till de föregående, varit stadd i stigande; för femårsperioden 1901—1905 utgjorde den nämligen 11.9, som visserligen redan var en synnerligen hög siffra, men, såsom synes, sedan dess betydligt stegrats.

Jämväl dessa företeelser: minskning i antalet äktenskap, minskning i födelsetal, men stegring i antalet barn födda utom äktenskapet, äro oroväckande tecken, då det gäller att bedöma grundvalarna för ett folks bestånd. Vid deras beaktande får ej heller förgätas, att de grövre brottslingarna alltid äro relativt mycket flere bland ogifta än bland gifta, och att barnens uppväxt utom äktenskapet på samma sätt menligt inverkar på deras motståndskraft mot de nedrivande makterna i livet.

På olika punkter tyda de anförda siffrorna alltså på ett folk, vars väg på detta område tenderar att gå icke framåt, utan mot undergång. Och saken är så mycket beklagansvärdare, som den måste ses mot bakgrunden av att på andra områden — folkupplysningens, nykterhetssträvandenas m. fl. — ett kraftigt utvecklingsarbete alltjämt gör sig gällande.

Spörjer man då om orsakerna till det onda, så äro de säkerligen många och komplicerade. Sociala förhållanden, såsom vissa sidor av industrialismen, trångboddheten inom städerna o. s. v., medverka utan tvivel. En mycket stor skuld bär emellertid den ande av njutningslystnad, som allt mer synes hava gripit olika lager av vårt folk, från högre klasser till lägre. Begär efter snabb och hastig vinst utan idogt arbete, stegrade krav på materiell vällevnad och lyx, bristande lust för sparsamhet, växande obenägenhet att, såsom i äktenskapet, åtaga sig stadigvarande förpliktelser mot andra och mot framtiden, minskad självtukt, men ökad trängtan att hängiva sig åt nöjeslivet för dagen m. m. äro lätt igenkända utslag av denna njutningslystnadens ande; och den

motvikt har minskats, som gudsfruktan, vördnad för livets sedliga makter och den nedärvda insikten om det trogna arbetet såsom den nödvändiga förutsättningen för egen och landets välgång fordom i högre grad verkade. I stället har en förkunnelse börjat framträda, som talar rakt motsatt språk. Överdirektör Almquist säger ock i nyss anförda artikel:

»De predikanter, som nu hava de unga massornas öra, tala icke om självövertvinnelsens dygd, icke om laglydnadens ära och arbetsmhetens heder. De ropa ut till de ungas skaror — till alla dessa, som så litet veta och så litet förstå — att dock de sitta inne med den sanna visdomen. Läror, på vilka den talande själv icke tror, inplanter han i okritiska sinnen: »Följen era drifter! Samvetet är en produkt av de bättre lottades inpiskning. Vi skola skapa en stat, vars gud heter lusta, vars kung heter lättja, en stat, där bildning är skam, där renhet i hjärta och tal väcker allas löjel!»

Och vidare: »Vad kunna de förmå, som hava att tala sanningens stränga ord om plikt och självuppoffring, om törnekrans och lidande, vad förmå de mot dem, som smickra lidelserna och utlova sinnlighetens lustgårdar åt sina trogna? Lägg i den unge mannens eller kvinnans hand en ädel förkunnares bok och lägg på bordet en sinnesretande lättfärdig skrift, uselt skriven och smutsigt illustrerad. Tror någon, att ej denna bok och denna skrift i nästa stund bytt plats? Det rafflande, det retande vinner över det allvarliga. Men staten, som dock har till uppgift att stärka de återhållande krafterna hos sina medlemmar för att stävja missbruken av deras driftliv, staten ser lugnt på, hur landet översvämmas av dessa förgiftande skrifter i form av böcker och tidningar.»

De anförda orden peka på ett förhållande, som utan tvivel i väsentlig grad bidrager att öka det onda. Ingen omdömesgill kan bestrida, att krafter, som förföra, under de senare decennierna tilltagit i omfattning och hänsynslöshet. Dålig litteratur har aldrig saknats, men vad som förr var enstaka och av opinionen tämligen brännmärkta undantag, har under senare år brett ut sig i växande mängd, pockande på anspråk att tolereras såsom skönlitteratur och systematiskt prisande de lös-släppta lustarnas fria spel. De oanständiga vykorten börja åter söka sig fram. Teatrarna giva stycken, om vilka det kan sägas, att de äro »monstrum of moral insanity, stupiditet och okonstnärlig ynkedom», att de föra fram »det rena sexuella snusket», att »där lekes med otukt på scenen med samma sorglöshet, som barnungar handskas med dynamit» o. s. v. Och i tidningar och broschyrer eller genom muntliga föredrag av kringresande agitatorer göres alltjämt öppet propaganda för preventiva medel och s. k. »fri kärlek» m. m.

Omsider har dock även en reaktion mot den hotande sedliga förvildningen börjat göra sig gällande. Ett beaktansvärt tecken därpå gavs i huvudstaden genom det stora opinionsmötet i Östermalms kyrka den 17 sistlidne oktober, där följande resolution antogs:

»Män och kvinnor, samlade till ett opinionsmöte i Östermalms kyrka i Stockholm den 17 oktober 1913, uttala som sin övertygelse, att en oroväckande urartning på det sedliga området breder sig i vårt land.

Våldtäktsbrott, ofta övade av helt unga personer, följa tätt efter varandra.

En sedligt liv och sedligt tänkesätt oerhört nedbrytande propaganda bedrivs i ungdomskretsar genom den s. k. fria kärlekens lära, förkunnad från en mängd talarestolar och i en mängd litterära alster. Härigenom hotas hemmet, äktenskapet och nationens bestånd.

I danspalats och vid gemensamhetsbad antager nöjeslivet ofta skamlösa former.

En djupt fördärvad, sedeslös anda ger sig uttryck i vykort och fotografier, avsedda för spridning icke minst bland skolgungdom.

Teatrar vädja i hänsynslöst affärsintresse till de sinnliga instinkterna.

Med konstens höga namn bemantlas låga och fula tendenser och strävanden till ungdomens förförande.

För att motverka dessa och andra skadliga inflytanden, som bidraga till urartning, måste kraftiga åtgärder vidtagas.

Enär det är en bjudande plikt att söka framarbete en god och sund folkanda, våga vi till de *lagstiftande myndigheterna* — vår regering och vår riksdag — rikta en allvarlig och vördsam hemställan att vidtaga verksamma åtgärder till hämmande av den öppna såväl som den i mörkret smygande propaganda, som hotar att förgifta det sedliga medvetandet bland vårt folk och särskilt dess ungdom.

Vi rikta vidare en kraftig vädjan till *ordningsmaktens handhavare* att med de medel, som gällande lagstiftning erbjuder, energiskt inskrida mot alla sådana handlingar av enskilda eller korporationer, som sära tukt och sedlighet och leda till ett förslappande av den moraliska ansvarskänslan.

Stödet av en allmän folkmening är nödvändigt. Därför vädja vi dels till *tidningspressen* med varm anhållan om dess målmedvetna medverkan, dels till *alla välsinnade svenska män och kvinnor*, manande dem att i hem och skola, i det offentliga och enskilda livet omutligen bekämpa de dåliga tendenserna, vare sig de komma i form av skönlitteraturens eller den bildande konstens alster eller i framställningar på teatrar.

Må denna vår vädjan mötas av en mäktig och varm opinion, som förklarar sin bestämda vilja vara, att moralens och den kristna religionens grundvalar icke få nedbrytas i vårt land!»

Bakom mötets uttalande ställde sig sedermera även rikets ärkebiskop samt ett tjugutal föreningar med kristliga och folkuppfostrande syften över hela riket.

Det synes ock vara på hög tid, att verksamma åtgärder vidtagas av statsmakterna till hämmande av det onda, varom här är fråga. Den djupaste roten till detsamma — en till njutningslystnad och tuktlöshet

vänd sinnesriktning — kan visserligen ej omedelbart nås av lagstiftning eller lagskipning, men offentliga yttringar av det onda böra mer än hittills skett kunna tillbakahållas och förförelsens framfart stävjas.

Gällande lagstiftning har ej avsett att ställa myndigheterna vapenlösa mot nu berörda faror för ett sunt samhällsliv. Kap. 18 § 13 strafflagen stadgar som bekant: »Sprider någon ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer.» § 13 av ordningsstadgar för rikets städer föreskriver, efter att i paragrafens förra del bland annat hava berört skådespel m. m.: »Där sig visar, att tillställning, som här ovan omförmäles, åsyftar eller innebär något, som strider mot sedlighet eller allmän lag eller föranleder till svårare oordningar, äger polismyndigheten att dess förnyande förbjuda. I nu nämnda fall... må sammankomsten av polismyndigheten upplösas.» Och § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen förklarar som bekant såsom missbruk av tryckfriheten »framställning, som sårar tukt och sedlighet».

Om emellertid trots dessa bestämmelser det onda florerar och tillväxer, måste detta tydligen bero på, att lagstadgandena icke i sin formulering äro nog effektiva, eller att deras tillämpning icke sker med tillräckligt eftertryck. Om ettdera eller måhända bådadera är fallet, skall här icke avgöras; fast står i varje fall, att det nuvarande tillståndet kräver förbättring. Huru denna bäst skall genomföras, torde emellertid på åtskilliga punkter för närvarande närmast böra göras till föremål för utredning.

Beträffande två av de berörda specialområdena, där ett inskridande är av nöden, torde dock ett par detaljanmärkningar vara på sin plats.

I fråga om föredrag eller andra offentliga uppmaningar till osedlighet synas goda skäl förefinnas att låta dem drabbas av samma straff, som för närvarande stadgas för offentlig uppmaning till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet.

Beträffande sedligheten kränkande skådespel har från olika håll teatercensur ifrågasatts. Det bör då erinras, att Sverige redan tidigare haft teatercensur. Den infördes på grund av framställning från 1834—35 års Riksdag. Tidigare hade i huvudstaden rätt teatermonopol för de kungl. teatrarne, men samtidigt med att förslag framställdes om dettas upphävande, uttalade ständerna, att de ansågo »införandet av censur å de stycken, som uppföras å enskilda teatrar såväl i huvudstaden som i landsorterna vara både nyttigt och av behovet påkallat,

helst teatern kan betraktas såsom ett moraliskt bildningsmedel, samt det således är angeläget att förekomma sådana missbruk, varigenom detta ändamål kan motverkas.» Även den föregående utskottsbehandlingen och debatterna visa, att kravet på censur framför allt påkallades av omsorg för sedlighetens helgd och bevarande. På grund av denna framställning utfärdades ock den 7 mars 1835 ett kungl. cirkulär, som föreskrev föregående granskning av skådespel, som skulle uppföras å teatrar i landsorten.

Jämväl vid nästföljande, 1840—41 års riksdag, var frågan om teaterverksamheten å bane. Statsmonopolet i huvudstaden hade nämligen ej ännu upphävts, och frågan härom framfördes sålunda å nyo av ständerna, vilka emellertid därvid åter uttalade, att det enligt deras övertygelse var *»av högsta vikt att sådana skådespel ej må få uppföras, som endast giva näring åt lättsinnigheten och äro mot sedligheten stridande, eller som leda till ett motsatt ändamål mot det, för vilket rikets ständer anse teatern vara nyttig»*. Då, såsom det vidare hette, *»staten synes äga en moralisk skyldighet och därav följande rättighet att använda det tvång, som omsorgen för sedlighet och allmän ordning kan påkalla»*, hemställde ständerna, att den för landsortens teatrar gällande föregående granskningen av skådespel måtte utsträckas även till enskilda teatrar i huvudstaden, för så vitt rättighet till sådanas anläggande bleve medgiven. Alltjämt var det sålunda i främsta rummet omsorgen om sedlighetens bevarande, som framdrev kravet på teatercensur.

Den sålunda införda censuren kvarstod till 1872, då den upphävdes med anledning av en skrivelse från 1869 års Riksdag. Även förhandlingarna rörande densamma förtjäna i detta sammanhang beaktande. Av desamma och av Riksdagens skrivelse framgår oförtydligt, att Riksdagen ingalunda avsåg, att den dramatiska konsten skulle ställas utan kontroll. Skrivelsen framhöll, att om å ena sidan denna konst kunde utgöra ett kraftigt bildningsmedel, i hög grad ägnad att väcka och liva känslan för det sköna, sanna, ädla och fosterländska, så kunde den ock, utövad i falsk riktning, i icke mindre grad framkalla alldeles motsatta verkningar. *»Att från myndigheternas sida skådespelarekonstens missbruk noggrant och allvarligt beivras, synes därför vara fullt ut lika nödvändigt, som det är att vaka däröver, att ej andra konstgrenar eller det fria ordet missbrukas till skada för allmän moral och samhällsordning.»* Riksdagen ansåg emellertid en preventiv censur icke härvid vara det lämpliga medlet och hemställde alltså om dess upphävande. Men vad särskilt anginge sedlighetssårande teaterstycken, framhöll Riksdagens skrivelse, att *»18 kap. i gällande strafflag, vilket handlar om sedlig-*

hetsbrott, innehåller i 13 § sådana straffbestämmelser, att de kunna lämpas på teaterföreståndare eller skådespelare, som genom scenisk framställning sårar tukt och sedlighet», och den betonade även, att det syntes ligga i sakens natur, att, därest under offentlig föreställning sedlighetsbrott förekomme, vederbörande polismyndighet ägde ögonblickligen inskrida. Under ärendets behandling i Riksdagen hade i en av kamrarna en uttrycklig förfrågan framställts, om strafflagen innehölle ett tillräckligt korrektiv för de brott mot sedligheten, som på scenen kunde ifrågakomma, och denna förfrågan blev då av en framstående jurist och lagutskottsledamot besvarad med, att kap. 18 § 13 strafflagen »måste ovillkorligen hava sin tillämpning, då prestationer givas å allmänna teatrar, varigenom tukt och ärbarhet såras». Även den kungl. kungörelse av den 28 december 1872, genom vilken teatercensuren upphävdes, hänvisade till strafflagen och ordningsstadgan för rikets städer såsom innefattande bestämmelser, »tillämpliga i fråga om missbruk av dramatiska föreställningar». Teatercensuren avskaffande skedde sålunda under uttrycklig förutsättning, att annorledes tillräckliga och effektiva vapen vore givna mot sedlighets-sårande föreställningar å teatrarne. Och Riksdagen har aldrig släppt kravet, att staten har både rättighet och plikt att inskrida mot sådana. Redan 1869 års skrivelse antydde möjligheten av att ny lagstiftning kunde bliva behöflig. Visar sig den ena vägen icke framkomlig, får med så mycket större kraft en annan följas.

Ty — och det är på alla de nu berörda områdena frågans kärnpunkt — staten får icke längre åsidosätta ett kraftigt ingripande mot den tilltagande sedliga urartningen. På det materiella området söker staten på olika punkter skydda sina medborgare mot skadliga företeelser; den tillåter ingen okontrollerad handel med gifter, straffar giftblandaren och inskrider preventivt i största möjliga utsträckning mot skadliga eller underhaltiga näringsämnen. Den vill även annorledes kraftigt arbeta på förbättrade hygieniska förhållanden i olika avseenden till stärkande av släktets fysiska livskraft. I möjligaste mån söker den att begränsa och hämma rusdryckernas faror. En religiös folkuppfostrans och en god folkundervisnings främjande har den ställt bland sina främsta kulturändamål, viss att endast därigenom nå de nödvändiga förutsättningarna för samhällets lyckliga utveckling. Och för att denna skall få fortgå ostörd av inkräktning utifrån, har den alltmera börjat ställa frågan om försvaret mot yttre fiender på den plats, som tillkommer densamma. Men den stat, som på sådant sätt på det ena området efter det andra alltmer söker främja olika förutsättningar för folkets lyckliga liv, kan utan självmotsägelse icke i det inre låta förfö-

rande krafter ohämmat utbreda sig, vilka hota själva grundvillkoren för dess bestånd.

På grund härav få vi hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt vidtaga kraftiga åtgärder i lagstiftningsväg eller annorledes för att motarbeta den tilltagande sedliga urartningen på olika områden.

Stockholm den 26 januari 1914.

Ernst Trygger. Sam Clason. F. Cl:son Wachtmeister.

Carl Swartz. Th. af Ekenstam. Theodor Odelberg. Axel Hedenlund.

P. Paulson. Hugo Fahlén. Hugo Hamilton. Gunnar Ekelund.

Joh. Nilsson. August Bellinder. K. J. Ekman, Ch. Meurling.

Jönköping.

C. H. v. Mentzer. O. Bergqvist. G. Lagerbjelke.

Hans Ericson. Aaby Ericsson. Adolf Roos.

Hugo Hammarskjöld. Erik Trana. M. Lyckholm.

Ludvig Widell. Carl Hamilton. Ernst Hedenstierna.

Ollas A. Ericsson. Rudolf Kjellén.